# בלק

א. אודות דרכו של רש"י בפירוש נבואות בלעם (שבפרשתנו), נתבאר ב־מ"א[1], שאף שקבע רש"י שלא בא בפירו־שו אלא לפרש פשוטו של מקרא ומביא רק אגדות המיישבות את המקראות[2], מ"מ שונה בזה פירושו בנבואת בלעם, שמביא ריבוי דרשות רז"ל — והטעם כי בכתוב כפשוטו מפורש "וישא משלו"[3], היינו שע"פ דרך הפשט, אין פירוש כתו־בים אלה לפי "פשוטם" ממש כשאר ה־כתובים, אלא הם "משלים", ומשל הרי פשטות ענינו (גם) רמזים ודרשות [ועד"ז בפירושו לשירת הים, שירת האזינו ועוד — להיותן "שירות" מביא שם רש"י כמה דרשות].

עוד מצינו, שבנבואת בלעם הרבה רש"י להביא פירושי "תרגומו" שלא ע"ד הרגיל בפירושו עה"ת. וע"פ הנ"ל מובן — שבהבאת דברי התרגום, כוונתו בעי־קר (אינה לתרגום לשונות הכתובים, אלא) לפירוש הנמשל של ה"משל" לפי תרגומו.

אמנם בזה גופא מצינו כמה אופנים: לפעמים מתחיל רש"י פירושו "כתרגומו" ואח"כ מביא עוד פי' מדרשת חז"ל, ו־לפעמים להיפך. וע"פ הנ"ל מובן, דתלוי מה קרוב יותר לפשש"מ בתוכן דברי ה"משל".

עפכ"ז יש לעיין בפרש"י עה"פ[4] "הן עם כלביא יקום גו'", שמפרש: "כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש ציצית לקרוא את שמע ולהניח תפלין. לא ישכב — בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו כו'", ולאחרי אריכות פירושו (שמקורו בדברי המד־רש[5]) כתב "ד"א הן עם כלביא יקום וגו' — כתרגומו".

ויש להבין: למה מקדים להביא דברי המדרש שהם רמז רחוק, לכאורה, בפי' התיבות, ולא הביא בתחלה פי' התרגום, שלפי פירושו ("הא עמא . . לא ישרי ב־ארעה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת") מדבר הכתוב בכניסת בני ישראל לארץ ישראל וכיבוש הארץ (וכמו ש־הביא הרמב"ן[6] מהתרגום)?

ויתירה מזו: בנבואת בלעם שלאח"ז, ששם נאמר[7] ע"ד הלשון שבפסוק זה — "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו", פרש"י "כתרגומו, יתיישבו בארצם בכח ובגבורה" ותו לא, ומאי טעמא לא הביא כאן מתחלה פי' התרגום הקרוב יותר לפשש"מ (גם) כאן?

וביותר יוקשה, דבתחלת נבואה זו של בלעם "לא איש א־ל וגו'"[8] פרש"י "כבר נשבע להם להביאם ולהורישם ארץ

---

1) ראה לקו"ש חי"ח ע' 262 ובהערה 3 שם. חכ"ח ע' 167 ואילך.

2) ראה פירושו בפ' בראשית ג, ח. שם, כד. ועוד.

3) פרשתנו כג (ז. יח). כד (ג. טו. כ. כא. כג). וראה פרש"י חקת כא, כז.

4) כג, כד.

5) תנחומא פרשתנו יד. במדב"ר פ"כ, כ.

6) פרשתנו כג, כג. וראה גם ראב"ע כאן פסוק כד.

7) כד, ט.

8) כג, יט.

שבעה אומות ואתה סבור להמיתם ב־מדבר", הרי שעיקר דברי בלעם (ובפרט בנבואה זו) מיוסדים על זה, לשלול הסברה „להמיתם במדבר" — כי ברור לו (לבלעם) שבנ"י ימשיכו ללכת בכח ו־גבורה לכבוש ארץ שבעה עממין[9], ו־ינצחו את האומות, ובהמשך לזה מתאים יותר לכאורה פירוש התרגום הנ"ל.

ב. וי"ל הביאור בזה — בפשטות:

בתוכן נבואות בלעם, שענה[10] לבלק (ע"ז שביקש ממנו „לכה נא ארה לי את העם הזה"[11]) שאינו יכול לקלל את ישראל — יש ב' אופנים: א) שאינו יכול לקללם ולהרע להם ע"י דבורו, כי הם חביבים בעיני הקב"ה והוא משגיח עליהם ושומרם כו'. ב) יש להם מעלות ו־זכויות רבות שאינם בשאר האומות, ו־לכן (לא רק שא"א לו להרע להם ע"י דבורו, אלא יתירה מזו —) „ראויים הם לברכה"[12].

וי"ל, שבכללות זהו החילוק בין נבואתו הראשונה ונבואתו השני': בהקדמה לנבואה הא' אמר[13] „מה אקב לא קבה א־ל ומה אזעם לא זעם ה'", ואילו ההקדמה לנבואה הב'[14] היא „הנה ברך לקחתי וברך ולא אשיבנה".

[ואף שבב' הנבואות (וכן בנבואה הג' והד') יש מב' הענינים (אופנים) הנ"ל, למה אינו יכול לקללם (ויתירה מזו, דר־כו של רש"י בפי' כתובים אלה שהרבה להביא יותר מפירוש אחד, לפי שמסתבר שיש להוסיף בפירוש דברי בלעם בזכות ומעלת ישראל), מ"מ תלוי מהו העיקר].

ובזה מבואר החילוק הכללי בין פי־רושי רש"י בשתי נבואות אלו:

בנבואה הא' שמתחילה[15] „כי מראש צורים אראנו", פירש"י „אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות הללו ע"י אבות ואמהות . . זכו לו אבותיו כו'", להדגיש שאינו יכול להרע להם בדבורו מצד חביבותם לפני הקב"ה;

ובנבואה הב' שמתחילה[16] „לא הביט און ביעקב גו'" כתב רש"י תחלה „כתר־גומו", ואח"כ מביא פי' המדרש — כי דוקא לפי התרגום („לית פלחי גלולין בדבית יעקב ואף לא עבדי לאות שקר בישראל"), מדבר במעלת ישראל עצמם, משא"כ לפי המדרש אינו מדבר במעלת ישראל עצמם (מצד מעשיהם), אלא חבי־בותם כו' לפני הקב"ה (דגם[17] „כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהן

---

9) ומטעם זה דוחק לפרש שזה שלא הביא רש"י פי' התרגום כפי' הראשון הוא משום שכיבוש ארץ ז' עממין אינו נוגע לבלק — שהרי זה מורה ומדגיש כחם וגבורתם שלא יוכל בלק לנגוע בהם וכ"ש להכותם כו', ובמילא אם ילכו דרך ארצו כו' (ראה רש"י פרשתנו כב, ה ד"ה עם יצא ממצרים. שם, יא ד"ה וגרשתיו) לא יוכל למונעם. וראה מלבי"ם כאן.

10) מיכה ו, ה (הפטרת פרשתנו).

11) כב, ו־יז. וראה גם שם, יז. כג, יא. יג. ועוד.

12) לשון רש"י עה"פ (כג, כג) כי לא נחש ביעקב.

13) כג, ח.

14) כג, כ.

15) כג, ט.

16) כג, כא. משא"כ ג' הפסוקים שלפנ"ז הם הקדמה לנבואתו.

17) ומ"מ מביא רש"י גם פירוש זה, כי נוסף על הנ"ל בפנים, שכל מה שאפשר להוסיף בפי' הכתובים במעלת ישראל מוסיפים, ובזה מודגש גודל מעלת וחביבות ישראל לפני הקב"ה (שאינו בפי' הא' „כתרגומו"), שאינו מדקדק אחריהן כו', הרי ענין ש„לא הביט" משמעו שישנו „און" אלא ש„לא הביט" — אינו מתיישב כ"כ לפי' הא' (ראה משכיל לדוד כאן. אבל ראה מה שהעיר עליו בבאר בשדה).

להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו"[18].

ועד"ז הוא בכתוב דידן „הן עם כלביא יקום וגו'": לפי „תרגומו" שמדבר ע"ד כיבוש הארץ „לא ישרי בארעה עד דיקטול קטול ונכסי עממיא יירת", הרי מדבר בעיקר עד"ז שהקב"ה יעשה עמהם. ולכן מקדים רש"י פי' המדרש „כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצות כו'", היינו שמדבר ע"ד גודל המעלה במעשיהם של ישראל[19], ואשר זהו סדר תמידי אצלם[20], בכל יום. ומזה מובן, שנוסף שאין שייך שבלעם יקללם ח"ו, הרי יתירה מזו „ראויים הם לברכה"[12].

ג. ועפ"ז יש לבאר גם הטעם שבפי' הא' משנה רש"י מלשון המדרש:

במדרש אי'[21] „לא ישכב עד יאכל טרף כשהוא אומר ה' אחד נאכלין המחבלין מפניו מלחשין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ובורחין, והוא נסמך בזכות קריאת שמע משומרי היום לשומרי הלילה, וכשבא לישן מפקיד רוחו ביד הקב"ה ואומר בידך אפקיד רוחי, וכשנגער ממליך להקב"ה, השומרין בלילה מוסרים אותו לשומרי היום שנאמר כו'";

ואילו רש"י כותב „לא ישכב בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מטתו[22] ומפקיד רוחו ביד המקום בא מחנה וגייס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים".

היינו, שרש"י מוסיף ומדגיש בהתחלת הפירוש „עד שהוא אוכל ומחבל כל מזיק כו'", שנוסף על שמעשה הקב"ה הוא בזכות פעולת האדם, הוא גם באופן שפעולת הקב"ה עצמה מתייחסת למעשה האדם.

ד. אמנם יל"ע בשינוי עיקרי ששינה רש"י מהמדרש בתחלת פירושו — דבמדרש אי' „עמדו משנתן עומדים כאריות חוטפים קריאת שמע", ורש"י כותב „לחטוף את המצות ללבוש ציצית לקרוא את שמע ולהניח תפילין". ולפי פשוטו הביא רש"י כל המצות שעושה אדם בשחרית תיכף כשקם משנתו, ולא רק ק"ש. אבל יש להבין זה גופא, למה הוזקק רש"י להוסיף על דברי המדרש ולהביא גם „ללבוש ציצית" ו„להניח תפלין".

גם צריך להבין הסדר שבו מנה רש"י ג' מצות אלה — ציצית, ק"ש ותפילין[23] —

---

18) ולכן כ' בפסוק כי לא נחש ביעקב (כג, כג (בסופו)) „ואונקלוס לא תרגם כן", שכוונתו לשלול כאן פי' אונקלוס, כי לפי תרגומו אין הכתוב מדבר במעלת ישראל — כמבואר בלקו"ש חי"ח שם ע' 268 ואילך.

19) ועוד י"ל בזה, שלפני נבואה זו (הב') אמר בלק לבלעם (כג, יג) „אפס קצהו תראה וכולו לא תראה", שכוונתו, שאף שלא יכול להרע הכלל, „כי מראש צורים אראנו גו'", מ"מ יכול להרע מקצתם כו' (ראה ספורנו שם), ולכן מסתבר שגם בלעם בנבואתו אמר דבר השייך (לא רק לעם ישראל כצבור, אלא גם) ליחידים.

20) כמו בהמשל, ש„כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף גו'" ה"ז סדר הנהגה יום יומית של לביא וארי (משא"כ להתרגום דקאי בכיבוש ז' עממין).

21) תנחומא, ועד"ז בבמדב"ר וילש"ע פ"ש (רמז תשסט).

22) תיבות אלו „שהוא אוכל . . מטתו" ליתא בדפוס ראשון.

23) כ"ה בדפוס ראשון, דפוס שני ורוב כת"י רש"י (שתח"י). אבל בכמה כת"י רש"י (שתחי") הסדר: ציצית, תפילין וקריאת שמע. וכן הובא בבחיי כאן.

שאינו לפי סדרן בפרשיות התורה (ש־תחלה נאמר פ׳ תפלין (בפ׳ בא), אח״כ פ׳ ציצית (בפ׳ שלח) ולבסוף (ולאחרי פרשתנו) פ׳ ק״ש (בפ׳ ואתחנן))[24]; וכן[25] לא כפי סדר עשייתן[26] ע״י האדם, דאף שהמנהג הוא שלובשים ציצית בבוקר תיכף לאחרי נט״ר[27], ולאח״ז קורין ק״ש, הרי ק״ש באה לאחרי הנחת תפילין[28], וכדאיתא בגמ׳[29] „כל הקורא ק״ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו כו׳״ (וכמובא במפרשי רש״י כאן[30])?

ויובן בהקדם עוד שינוי בלשון רש״י ללשון המדרש: במדרש[31] נאמר „הרי הן ישנים מן התורה ומן המצות עמדו משנתן עומדים כאריות חוטפים קריאת שמע וממליכים להקב״ה״, וברש״י הלשון „כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כנמרים כלביא וכארי לחטוף את המצות ללבוש כו׳״. כלומר א) רש״י משמיט מ״ש במדרש „הן ישנים מן התורה ומן המצות״. ב) מוסיף על לשון המדרש הקדמה כללית — „לחטוף את המצות״. ג) משמיט תוכן מצות ק״ש המפורש במדרש „וממליכים להקב״ה״.

ויש לומר, שג׳ שינויים אלה תלויים זב״ז:

במדרש שכתב „הרי הן ישנים מן התורה ומן המצות״, מדגיש שהשינה היא (גם) שינה רוחנית[31], שאינם ערים לתורה ומצות של הקב״ה, וה„עמידה״ מ„שינה״ זו כוללת גם ההתעוררות לתומ״צ, שמקבלים עליהם עול מלכות שמים, וזהו שממשיך במדרש „עמדו משנתן עומדים כאריות חוטפים קריאת שמע וממליכים להקב״ה״.

אבל ברש״י שכ׳ כפשוטו, עומדים משינת שחרית, היינו בזמן שאינם (חייבים ואינם) יכולים לקיים המצות, לכן תיכף כשעומדים הם מתגברים „לחטוף את המצות״, היינו מצות בכלל, שכל המצות לא היו יכולים לקיימן בעת השינה.

ולכן כתבם בסדר זה דוקא, כי זהו לפי סדרן ביחס לכללות המצות:

תחילה „ללבוש ציצית״, שמצות ציצית שקולה כנגד כל המצות[32], וכמ״ש בפרשת ציצית[33] „וראיתם אותו וזכרתם

---

24) ודוחק גדול לומר שלא מנה תפילין שלפני הדיבור (פ׳ בא) כ״א זה שלאחרי הדיבור (בסיום פ׳ שמע והי׳ אם שמוע).

25) וגם לא לפי סדר קדושתן, דתפילין הוה מקודש לגבי ציצית, דתפילין הם תשמישי קדושה וציצית הם רק תשמישי מצוה — ראה בארוכה שאגת ארי׳ סי׳ כח, שמטעם זה הי׳ צריך להניח תפילין לפני לבישת הציצית. וראה זח״ג פא, א ובמפרשים שם. לקוטי לוי״צ לזהר שם. וראה פרמ״ג בפתיחתו להל׳ תפילין בתחלתה. ואכ״מ.

26) ולהעיר שגם זמן חיובן אחד הוא, משיראה את חבירו מרחוק ד״א כו׳ — ראה הדיעות (ב״י, ב״ח, פרמ״ג (משב״ז) ועוד או״ח רסנ״ח). ולהעיר מגמ׳ מנחות שבהערה 40.

27) ראה טור, מג״א ושו״ע אדה״ז או״ח ר״ס ח.

28) אלא שי״ל שלדעת רש״י נוהגין כן שקוראין ק״ש לפני הנחת תפילין כהדיעות בזה — ראה שו״ת בית יצחק או״ח (סי״ז) ואות חיים ושלום (לבעל מגח״א) סכ״ה סק״ו — ע״ד מנהג חסידים ואנשי מעשה לקרות ק״ש בבוקר כשיעמדו ממטתם פן יעברו זמן ק״ש, ושקו״ט והאריכו בסדר ק״ש ותפילין. ועיין בבית יצחק שם אות ב שמיישב דברי רש״י בפרשתנו, כי לדידן דשבת לאו זמן תפילין הוי ק״ש תדיר, ותדיר קודם. ע״ש בארוכה. וראה שיחת ש״פ שלח תשי״ב.

29) ברכות יד, סע״ב. וש״נ.

30) ראה משכיל לדוד, שם אפרים, באר בשדה ועוד.

31) ראה שהש״ר עה״פ (שה״ש ה, ב) אני ישנה ולבי ער. זח״ג צה, א.

32) הובא גם בפרש״י ס״פ שלח טו, מא.

33) שם, לט. מ.

**את כל מצות ה' ועשיתם אותם", "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי" [וכדאיתא בגמ'[34] "ולימא להו . . קיימו כל המצות כולן" ומשני (דאז הי' קאי על) "מצות ציצית[35] דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות כולן"[36], ובספרי[37] איתא ש"כל המקיים מצות ציצית מעלים עליו כאילו קיים כל המצות"]: ואח"כ מביא "לקרוא את שמע", שגם היא מצוה כללית, שיש בה יחוד השם אהבתו כו' (ובכללות — קבלת עול מלכות שמים) שהיא יסוד[38] כל המצות[39], אבל לא כמו מצות ציצית שהיא עצמה שקולה כנגד כל המצות (ומביאה לקיום כל המצות כולן) כנ"ל[40]; ואח"כ "ולהניח תפילין", שהיא מצוה פרטית, אבל נאמר בה "והי' לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך . .**

כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים"[41], ש־זכירת יצי"מ היא יסוד לכמה מצוות התורה[42].

ה. ויש להוסיף בזה, שע"פ הנ"ל ה־חילוק בין פרש"י ודברי המדרש הוא, אם קריאת שמע בבוקר היא (רק) בגדר דחטיפת קבלת עול מלכות שמים או שהיא בגדר דחטיפת כל מעשה המצוות.

ויש לומר, שזה תלוי בפלוגתא אם מצות ק"ש מה"ת היא רק פסוק ראשון בלבד או שכוללת יותר מזה (פרשה ראשונה, שתי פרשיות, או שלשתן)[43], והיינו אם גדר מצות ק"ש הוא זה ש־ממליך את הקב"ה עליו באמירת פסוק ראשון[44] "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", שבו מקבל עליו יחודו ית' בפי־רוש[45], או שגדר מצות ק"ש כוללת קבלת עול מצות (וכמפורש במשנה לגבי ב' פרשיות דק"ש[46]):

להמדרש, גדר ק"ש הוא שממליכים את הקב"ה והוא (בעיקר) בפסוק ראשון (או גם פרשה ראשונה[47]), וכמשמע גם מהמשך דברי המדרש כנ"ל "ממליך להקב"ה לא ישכב עד יאכל טרף כשהוא אומר ה' אחד נאכלין המחבלין מפניו, מלחשין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

---

34) נדרים כה, א. שבועות כט, סע"א.

35) וראה תוד"ה מצות ציצית שבועות שם: הא דשבק ע"ז כו' משום דבלשון בנ"א לא מקרי כל המצות אלא ציצית.

36) כ"ה בשבועות שם. ועד"ז הוא במנחות מג, ב. ובנדרים "כנגד כל מצות שבתורה". וראה פרש"י שבועות ומנחות שם (ובנמוק"י הל' ציצית (הובא בב"י (וראה גם ב"ח) או"ח ר"ס כה), שמטעם זה מתעטפין בציצית לפני תפילין).

37) שלח טו, לט. הובא בספר הפרדס לרש"י ריש הל' ציצית. בשבלי הלקט מהל' ציצית (של רש"י). ועוד.

38) ראה לשון הרמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ב. וראה לקמן בפנים.

39) ולהעיר ממנחות שם: "ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלוי' בו ואיזו זו זו קרית שמע", ובחדא"ג מהרש"א שם "דהיא (ק"ש) נקראת כל מצות ה' שיש בק"ש עיקר האמונה קבלת מלכות ואחדות כו' נמצא כשנזהר בק"ש שמפורש בה כלל אמונה זוכר את כלל המצות כולן".

40) ולהעיר גם מ"תניא אידך" במנחות שם: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל המצות כולן. וראה פרש"י שם.

41) בא יג, ט ובפרש"י. וראה גם שם, טז.

42) ראה חינוך מצוה טז. כא. ועוד.

43) ראה קרית ספר (להמבי"ט) ריש הל' ק"ש. פר"ח (ונ"כ השו"ע) או"ח סי' סז. שו"ת שאג"א סי' ב'. פרמ"ג בהקדמתו לאו"ח הלכות ק"ש. ובכ"מ. וראה שו"ע אדה"ז ר"ס נח. וש"נ. ועוד.

44) ואתחנן ו, ד.

45) ראה תניא פמ"ז.

46) ברכות יג, א. וראה שם ע"ב. יד, ב. ובמפרשים שם.

47) ראה תר"י שהובאו בב"י או"ח סו"ס סג. וראה לשון הרמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ב.

ואילו לפרש"י גדר מצות ק"ש כולל שממליכים את הקב"ה בה' אחד, קבלת עומ"ש בפרשה ראשונה, וקבלת עול מצות, ולכן כולל ב„לחטוף את המצות" גם קריאת שמע.

[ואולי י"ל יתירה מזו, שלדעת רש"י (בפירושו עה"ת) מצות ק"ש כוללת גם פרשה שלישית, כי אין קיום מצות ק"ש בשלימותה בקבלת עול מצות בכלל אלא כאשר מקבל עליו מצות ציצית[48] הכוללת (זכירת) כל המצות כולן[49]. ולכן כאשר בא לקיים המצות כדבעי (שזהו תוכן הענין ד„לחטוף את המצות" כד־לקמן ס"ו) (גם מצות ק"ש), הרי אינו מסתפק בזה שקורא פרשת ציצית, אלא לובש ציצית ואח"כ קורא את שמע (כולל פרשת ציצית), כדי שתהא זכירת כל המצות ע"י מצות ציצית[50] בפועל[51].

ו. וע"פ מה שנתבאר לעיל (ס"ב), ש־הקדים רש"י פי' המדרש לתרגומו, כי ע"פ פשש"מ מסתבר יותר (בפרט בנבואה זו (השני') דבלעם) שמדבר במעלת ישר־אל במעשיהם, ולא רק זה שהקב"ה עושה עמהם (שמראה גודל כחם כו' כלפי אוה"ע), יש לבאר הטעם ששינה רש"י בענין זה מהמדרש:

חטיפה מורה שהדבר הנחטף חביב ביותר אצל החוטף[52], דדבר שאינו יקר וחביב לו כ"כ לוקחו בניחותא, משא"כ דבר החביב עליו – חוטפו.

ולפ"ז מובן, דענין „חוטפים ק"ש וממ־ליכים להקב"ה" שבמדרש מורה שענין ה„חטיפה" הוא רק לגבי עצם קבלת עול מלכותו ית', אבל קיום התומ"צ שלאח"ז בא באופן רגיל, בניחותא.

[ולכן לא נזכר במדרש בהמשך לזה קיום המצות, אלא „מפליגין לדרך ארץ למשא ומתן", כי בקיום המצות עצמן לא ניכרת מעלה מיוחדת בקיומם, והמלכת הקב"ה בק"ש באופן שחוטפין ק"ש מועי־לה להם דכאשר מפליגין לדרך ארץ ו־למשא ולמתן תהי' הפלגה זו באופן כשר, משאו ומתנו באמונה[53], ו„כל מעשיך יהיו לשם שמים"[54], וכיו"ב].

ואילו לפרש"י טבע בני ישראל הוא שכשהם עומדים משנתם שחרית הן מתגברים „לחטוף את המצות", שכל ה־מצות יקרים וחביבים הם אצל כאו"א מישראל, שחוטפין את המצות, ואינו מסתפק בחטיפת מצוה אחת, אלא שחוט־

48) ראה ברכות יב, ב: „פרשת ציצית מפני מה קבעוה כו' מפני שיש בה חמשה דברים מצות ציצית יצי"מ עול מצות כו'". ע"ש.

49) ראה רמב"ם שם ובנו"כ שם. ובהנסמן בהערה 43.

50) להעיר מפרש"י ברכות שם שפי' מ"ש בגמ' „עול מצות" – „ועשיתם את כל מצותי", ואינו מובן שהרי בש"ס מפורש „עול מצות וראיתם אותו ו־זכרתם את כל מצות ה'"? אלא שרש"י מפרש הכוונה בגמ' שבשביל קבלת „עול מצות" אמיתית אינו מספיק „וראיתם אותו וזכרתם גו'" – רק זכירת המצות, אלא צ"ל (גם) „ועשיתם את כל מצותי", קבלת עשייתן בפועל. וראה לשון הרמב"ם הל' ק"ש שם ובנו"כ שם. וראה לעיל ע' 100 הערה *46. ועצ"ע.

51) ולהעיר מברכות שם (יד, סע"ב ואילך): „הרוצה שיקבל עליו עומ"ש שלימה כו' יניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל", ושקו"ט למה לא הובא ציצית – ראה ב"ח ופרישה לטאו"ח סו"ס ב. שו"ע אדה"ז סי' סו ס"ג וסי"א. ועוד.

52) ראה חולין קלג, א. אלא דלמסקנא שם ישנו לימוד מיוחד „ונתן ולא שיטול מעצמו", ולכן לא הוי חביבותא. וגם מובן הוא כיון שהמדובר בדבר שהוא לאכילה והנאת הגוף, משא"כ בנדו"ד דקיום מצות שאין בה הנאת הגוף. וראה ברכות (נג, ב) „חטוף וברייך".

53) שבת לא, סע"א.

54) אבות פ"ב מי"ב. רמב"ם ספ"ג מהל' דיעות.

פים עוד מצוה, קריאת שמע, וחוטפים עוד מצוה, הנחת תפילין, ומובן שכן הוא בהמשך כל היום כולו בקיום מצותיו של הקב"ה.

וזה מבטא אופן נעלה יותר במעלתן של ישראל.

ז. ע"פ הנ"ל תובן גם השייכות דפ' בלק (שקורין בכל שנה בסמיכות) לי"ב תמוז, היום שבו נגאל כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרו אשר נאסר בגלל „העבודה ה־גדולה" אשר עבד „בהרבצת תורה וחי־זוק הדת"[55].

הפירוש ד„חטיפה" הוא — פעולה ש־לא ע"פ סדר וחשבון, ובעבודת ה' ה"ז מורה על עבודה שלמעלה מטעם ודעת, העבודה דמסירת נפש[56].

וזה הי' אופן העבודה הגדולה אשר עבד כ"ק מו"ח אדמו"ר במדינה ההיא, ואשר בה חינך ולימד את תלמידיו ו־חסידיו, עבודה באופן של מסירת נפש בפועל, ולא רק על ענינים כלליים ו־ענינים עיקריים של תורה ומצות, אלא על כל מצוה ומצוה, קלה כחמורה, מס"נ על בנין או החזקת מקוה, לייסד חדרים ללמוד עם תשב"ר אל"ף־בי"ת וכיו"ב, וביחד עם זה ובאותו התוקף ומסו"פ להפצת פנימיות התורה, רזין דאורייתא, וכן מס"נ על הידור במצות.

[וגם באופן עבודה זו דחטיפה, מסנ"פ על כל צעד, בקש ותבע בשיחותיו ב־אותו הזמן[57] חטיפה בתוך חטיפה, מס"נ בתוך מס"נ, „יהודים חיטפו מס"נ חיטפו, כי עובר וחולף הזמן של מסנ"פ, עוד מעט ויבוא זמן של חופש גמור בעניני הדת ואז תחפשו אופן דמסירת נפש ולא תמצאו, עוד מעט ויבוא זמן שתדברו במעלתו של מי שזכה „לשבת" (בבית האסורים) בגלל היותו מלמד, בגלל החזיקו חדר, ישיבה או מקוה טהרה. תתקנאו בהם ותצטערו על עצמכם שאתם לא זכיתם לכך, יהודים — חיטפו מסנ"פ"].

ובכח זה עמדו בנ"י במדינה ההיא במשך עשיריות בשנים במצב של גזירות ורדיפות על הדת, וכח זה הטביע ב־שלוחיו ובהולכים באורחותיו, אשר גם בהיותם בחסדי ה' במצב של חירות לא יסתפקו באופן של חוטפין ק"ש להמליך עליהם את הקב"ה, אלא שתהי' אצלם גם העבודה לחטוף את המצות — כל ה־מצות, ולא להתחשב בשום חשבונות ומניעות ועיכובים, ולא להתפעל ממלעי־גים כו', הן בעבודת ה' בעצמה, והן ב־הפצת התורה והיהדות.

עדי קיום היעוד המפורש בפרשת בלעם[58] „וקם[59] שבט מישראל . . והי' ירשה גו' זה המלך המשיח שנאמר[60] ועלו מושיעים בהר ציון וגו' והיתה לה' המלוכה".

(משיחת ש"פ בלק תשל"א)

---

55) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת י"ב תמוז הראשונה בשנת תרפ"ח — נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו. תש"ח ע' 263. אג"ק שלו ח"ב ע' פ. ועוד.

56) וראה לקו"ש חכ"ה ע' 279 ואילך שחטיפה מורה על לקיחת דבר היפך רצונו דמנגד, והו"ע עבודת התשובה. ע"ש. וש"נ.

57) י"ט כסלו תרפ"ז (שנת המאסר) — סה"ש תרפ"ז ע' 120 ואילך, הובא בס' התולדות אדמו"ר מהוריי"ץ ח"ג (קה"ת תשל"ב ושלאח"ז) ע' 55.

58) רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"א.

59) פרשתנו כד, יז־יח.

60) עובדי' א, כא.